🐷 צריך או רוצה? דמי כיס וחיסכון

כיתה ב' | גאוגרפיה ומולדת | 45 דק' | שיעור לפי מעגל הלמידה · מערך למורה

❓ בלי מה אי אפשר להסתדר, ובלי מה אפשר?

עיגון בתוכנית הלימודים: כיתה ב', יחידה "אני ומשפחתי בבית והסביבה הקרובה" – כלכלת המשפחה: צורך ורצון, חיסכון וצרכנות נבונה.
(תכנית לימודים מולדת, חברה ואזרחות לבית הספר היסודי (כיתות ב'–ד'), משרד החינוך – המזכירות הפדגוגית, הפיקוח על הוראת גאוגרפיה ומולדת, חברה ואזרחות, תמוז תשפ"א / יוני 2021 – כיתה ב', מטרות היחידה "אני ומשפחתי בבית והסביבה הקרובה")

„מטרה 4 של היחידה: "יכיר מושגי יסוד בשיח הכלכלי המשפחתי ויפתח מודעות לצרכנות נבונה תוך הבנת ערך האחריות.""

מטרות

מטרה מרכזית: התלמידים יבחינו בין צורך לרצון: יציינו מוצרים לשתי הקבוצות וינמקו כל מיון בשאלה "אפשר להסתדר בלי זה?", ויחליטו מה לקנות קודם כשיש סכום כסף מוגבל.

- התלמידים יציינו נכון לפחות שישה מתוך שמונה כרטיסי מוצרים לצורך ולרצון.
- התלמידים ינמקו מיון אחד במשפט "זה צורך / רצון, כי …".
- התלמידים יחשבו בסימולטור כמה שבועות נדרשים לחסוך למוצר, וירשמו שלושה ניסויים בטבלה.
- התלמידים יחליטו מה לקנות קודם בסכום נתון וינמקו את סדר העדיפויות.

ידע קודם: התלמידים מכירים מטבעות ושטרות (מתמטיקה, כיתה א'–ב') וחיבור עד 100. · התלמידים מכירים קנייה במכולת או בסופר מחיי היום-יום.

מושגים: צורך · רצון · חיסכון · דמי כיס · צרכנות נבונה

חומרים: כרטיסי מוצרים עם תמונה ומחיר (לחם, חלב, נעליים, משחק מחשב, סוכריות, מחברות, כדור, תרופה) · קופת חיסכון שקופה ומטבעות משחק · דף "תוכנית החיסכון שלי" · מחשב או לוח חכם לסימולטור ולסרטון

מהלך השיעור לפי שלבי מעגל הלמידה

1. פתיחת המעגל – איתור ידע קודם **6 דק'**	*מעוררים את השאלה: האם כל מה שאנחנו רוצים אנחנו גם צריכים?* 1. מספרת: "לנועה יש 20 ₪. היא רוצה סוכריות (6 ₪), מחברת לבית הספר (8 ₪) וכדור (15 ₪). מה תקנה קודם?" 2. כל תלמיד/ה מצביע/ה באצבעות: 1 – סוכריות, 2 – מחברת, 3 – כדור. רושמת על הלוח את מספר הקולות. 3. שואלת שני תלמידים שבחרו אחרת: "למה בחרת כך?" ורושמת את הנימוקים בלי לשפוט. מכריזה: "בסוף השיעור נשוב לנועה." **תשובות צפויות:** • תשובה צפויה: "כדור, כי זה הכי כיף" / "מחברת, כי צריך לבית הספר". • תשובה צפויה: "את הכול" ← תגובת המורה: "בואו נחבר: 6+8+15 – יש לה מספיק כסף?" (29 ₪ – לא מספיק).

2. התנסות **13 דק׳**	*מיון מוצרים לפי כלל שהקבוצה בוחרת, והתנסות בחיסכון בסימולטור.* 1. מחלקת לכל קבוצה שמונה כרטיסי מוצרים (לחם, חלב, נעליים, תרופה, מחברות, משחק מחשב, סוכריות, כדור) ומבקשת: ״חלקו לשתי ערמות לפי כלל שאתם בוחרים.״ (4 דקות) 2. כל קבוצה מציגה את הכלל שלה. המורה שואלת: ״בלי אילו דברים קשה מאוד לחיות?״ ומכוונת אל כלל אחד משותף. 3. בזוגות בסימולטור ״קופת החיסכון״: בוחרים מוצר, מזיזים את החיסכון השבועי ורושמים בטבלה שלושה ניסויים (מוצר, חיסכון בשבוע, מספר שבועות). (6 דקות) 4. שואלת זוג אחד: ״מה קרה למספר השבועות כשחסכתם יותר בכל שבוע?״ 🕹️ **סימולטור:** קופת החיסכון – מצאו כמה צריך לחסוך בכל שבוע כדי לקנות משחק קופסה בתוך 6 שבועות או פחות. (בעמוד השיעור באתר) **תשובות צפויות:** • תשובה צפויה: כללים כמו ״יקר / זול״, ״אוכל / לא אוכל״, ״צריך / לא צריך״. • תפיסה שגויה נפוצה: ״משחק מחשב הוא צורך, כי אני חייב אותו״ ← תגובת המורה: ״מה יקרה לגוף שלך אם לא יהיה לך משחק מחשב שבוע? ואם לא יהיה לך אוכל?״ • בסימולטור: ״כשחוסכים 10 ₪ בשבוע מגיעים למשחק (60 ₪) אחרי 6 שבועות, ב-5 ₪ – אחרי 12.״
3. המשגה **10 דק׳**	*מגדירים צורך ורצון ומדגימים במפורש איך מנמקים.* 1. נותנת שמות לשתי הערמות שהכיתה הגיעה אליהן: ״צורך״ ו״רצון״, וכותבת את ההגדרות על הלוח. 2. אני מדגימה: מרימה כרטיס ״נעליים״ וחושבת בקול: ״אני שואלת: אפשר להסתדר בלי זה? בלי נעליים קשה ללכת לבית הספר ולשמור על הרגליים. לכן נעליים הן צורך.״ 3. נעשה יחד: כרטיס ״סוכריות״ – הכיתה עונה יחד: ״אפשר להסתדר בלי זה, לכן זה רצון.״ 4. עכשיו לבד: כל תלמיד/ה בוחר/ת כרטיס ואומר/ת לבן/בת הזוג ״זה … כי …״. 5. מוסיפה מושגים: ״חיסכון״ – שומרים כסף היום כדי לקנות משהו אחר כך; ״קונה נבון״ – בודק קודם אם הוא צריך את המוצר וכמה הוא עולה. **מושגים:** צורך – דבר שאנחנו חייבים כדי לחיות בבריאות ובביטחון, כמו אוכל, מים, בגדים ותרופות. · רצון – דבר שנעים לקבל אבל אפשר להסתדר בלעדיו, כמו צעצוע חדש או ממתק. · חיסכון – שמירה של חלק מהכסף לזמן מאוחר יותר, כדי לקנות משהו חשוב או יקר. · צרכנות נבונה – לחשוב לפני שקונים: האם אני צריך את זה? כמה זה עולה? האם יש לי מספיק כסף? **תשובות צפויות:** • תשובה צפויה: ״חלב הוא צורך, כי צריך לאכול.״ / ״כדור הוא רצון, כי אפשר לשחק בדברים אחרים.״ • תפיסה שגויה נפוצה: ״כל מה שיקר הוא צורך״ ← תגובת המורה: מראה ״תרופה״ (זולה, צורך) מול ״משחק מחשב״ (יקר, רצון): המחיר לא קובע. **שאלות מסדר חשיבה גבוה:** • הכללה: אילו דברים יכולים להיות צורך לאדם אחד ורצון לאדם אחר? (משקפיים, אופניים שנוסעים בהם לעבודה)

4. יישום – ביצועי הבנה **10 דק'**	*קבלת החלטה בתקציב מוגבל – במשפחה ובחיים שלי.* 1. מקרינה את הקטע ממשפחת כספי (2 דקות): כל אחד במשפחה רוצה משהו אחר, והתקציב מוגבל. 2. שואלת: "מה מהדברים שרצו בני המשפחה הוא צורך ומה רצון? מה הייתם ממליצים לעשות קודם?" 3. מחלקת את הדף "מה קודם?": לכל תלמיד/ה 20 ₪ ורשימה של חמישה מוצרים עם מחיר. מסמנים מה קונים, מה דוחים לחיסכון, ומנמקים במשפט אחד. 4. שניים–שלושה תלמידים מציגים: "על מה ויתרתי, ולמה?" **משימה:** יש לכם 20 ₪. סמנו מה תקנו עכשיו ועל מה תחסכו. כתבו: קודם קניתי ... כי ... 🎬 **סרטון:** כיתות: ב' מולדת – מעדיפים או צריכים (מערכת שידורים לאומית – משרד החינוך) – youtube.com/watch?v=ZvhYvuBvKFs **תשובות צפויות:** • תשובה צפויה: "קודם מחברת וחלב, כי צריך אותם. את הכדור אחסוך בעוד שבועיים." • תפיסה שגויה נפוצה: קונים את המוצר הראשון ברשימה ונגמר הכסף ← תגובת המורה: "לפני שקונים – מה צריך? כמה זה עולה? מספיק לי?" **שאלות מסדר חשיבה גבוה:** • הערכה: משפחת כספי לא יכולה לקנות הכול. מה הייתם ממליצים להם לעשות קודם, ולמה?
5. סגירת המעגל – רפלקציה והערכה **6 דק'**	*חוזרים לנועה, כרטיס יציאה וסיכום.* 1. חוזרים לשאלת הפתיחה: "מה תקנה נועה קודם?" – הצבעה שנייה. משווים לתוצאה הראשונה על הלוח. 2. כרטיס יציאה: שני מוצרים חדשים (מעיל בחורף, מדבקות) – סמנו צורך או רצון וכתבו "כי ...". 3. עונים על השאלון בזוגות. **תשובות צפויות:** • תשובה צפויה: "קודם מחברת, כי היא צריכה אותה לבית הספר. את הכדור אפשר לחסוך." • תשובה חלקית: מסמנים נכון בלי נימוק ← המורה מבקשת לחבר "כי ..." לפני היציאה. **שאלות מסדר חשיבה גבוה:** • השוואה: למה השתנו התשובות בין ההצבעה הראשונה לשנייה? 📝 **שאלון** (6 שאלות) **ורפלקציה** – בדף לתלמיד. 🎟️ **כרטיס יציאה:** מעיל בחורף, מדבקות. סמנו ליד כל אחד: צורך או רצון? כתבו למה. • מעיל בחורף – צורך; מדבקות – רצון • הנימוק נשען על השאלה "אפשר להסתדר בלי זה?" ולא על המחיר

הלימה: מטרה – פעילות – עדות

מיון מוצרים לצורך ולרצון	התנסות: מיון כרטיסים בקבוצות; המשגה: מיון מודרך	מיון הקבוצה + שאלות 1–2 בשאלון
נימוק במשפט "כי ..."	המשגה: הדגמת המורה – אני, אנחנו, אתם	כרטיס היציאה
חישוב שבועות חיסכון בסימולטור	התנסות: סימולטור "קופת החיסכון" + טבלת ניסויים	טבלת שלושת הניסויים + שאלות 3–4
סדר עדיפויות בסכום נתון	יישום: משפחת כספי והדף "מה קודם?"	שאלה 6 + דף היישום

התאמה לשונות

מתקשים	• כרטיסי מוצרים עם סימן עזר (בית = צורך, לב = רצון) לתלמידים שזקוקים לכך • בסימולטור: מוצר אחד בלבד ושינוי החיסכון; מטבעות משחק לספירה מוחשית • משפט פתיחה כתוב: "זה ___ כי אפשר / אי אפשר להסתדר בלי זה."

בינוניים	• מיון כל המוצרים וניסוח כלל • שלושה ניסויים בסימולטור ורישום בטבלה • דף "מה קודם?" עם נימוק
מתקדמים	• מקרי גבול: מתי אופניים הם צורך ומתי רצון? מתי טלפון? • להשוות שני מוצרים בסימולטור: כמה שבועות יותר נדרשים למוצר היקר, ולהציע דרך להגיע מהר יותר בלי לבקש כסף

מחוון

- ממיין/ת נכון לפחות שישה מתוך שמונה מוצרים
- מנמק/ת לפי "אפשר להסתדר בלי זה?" ולא לפי המחיר
- רושם/ת שלושה ניסויים בסימולטור ומסיק/ה: חיסכון גדול יותר – פחות שבועות
- בוחר/ת מה לקנות קודם בסכום נתון ומנמק/ת

רב-תחומיות

- מתמטיקה: חיבור חוזר וספירה בקפיצות (5, 10, 15, 20) לחישוב הכסף שנצבר, וחיבור מחירים (15+8+6) כדי לבדוק אם מספיק כסף.
- כישורי חיים: קבלת החלטות ודחיית סיפוקים: מוותרים על משהו קטן עכשיו כדי להשיג מטרה בהמשך.

תשובות השאלון: 1–ב · 2–א · 3–ב · 4–ב · 5–ב · 6–א

🐷 צריך או רוצה? דמי כיס וחיסכון

שם _____ כיתה _____ תאריך _____

❓ בְּלִי מָה אִי אֶפְשָׁר לְהִסְתַּדֵּר, וּבְלִי מָה אֶפְשָׁר?

🕹️ **בסימולטור: מָצְאוּ כַּמָּה צָרִיךְ לַחֲסֹךְ בְּכָל שָׁבוּעַ כְּדֵי לִקְנוֹת מִשְׂחַק קֻפְסָה בְּתוֹךְ 6 שָׁבוּעוֹת אוֹ פָּחוֹת.**
מָה קוֹרֶה לְמִסְפַּר הַשָּׁבוּעוֹת כְּשֶׁחוֹסְכִים יוֹתֵר בְּכָל שָׁבוּעַ? הִסְבִּירוּ בְּעֶזְרַת שְׁנֵי נִסּוּיִים.

_____

_____

🛠️ **משימה:** יֵשׁ לָכֶם 20 ₪. סַמְּנוּ מָה תִּקְנוּ עַכְשָׁו וְעַל מָה תַּחְסְכוּ. כָּתְבוּ: קֹדֶם קָנִיתִי ... כִּי ...

_____

_____

_____

📝 שאלון

1. מָה מֵהַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הוּא צֹרֶךְ?

◯ מַמְתָּק ◯ חָלָב וְלֶחֶם ◯ מִשְׂחַק מַחְשֵׁב חָדָשׁ

2. מָה זֶה רָצוֹן?

◯ מַשֶּׁהוּ שֶׁנָּעִים לְקַבֵּל אֲבָל אֶפְשָׁר בִּלְעָדָיו ◯ מַשֶּׁהוּ שֶׁחַיָּבִים כְּדֵי לִחְיוֹת ◯ כֶּסֶף שֶׁחוֹסְכִים

3. דָּנִי חוֹסֵךְ 5 ₪ בְּכָל שָׁבוּעַ. כַּמָּה יִהְיֶה לוֹ אַחֲרֵי 4 שָׁבוּעוֹת?

◯ 9 ₪ ◯ 20 ₪ ◯ 15 ₪

4. מָה יִקְרֶה אִם דָּנִי יַחְסֹךְ יוֹתֵר כֶּסֶף בְּכָל שָׁבוּעַ?

◯ יִצְטָרֵךְ לְחַכּוֹת יוֹתֵר שָׁבוּעוֹת ◯ יִצְטָרֵךְ לְחַכּוֹת פָּחוֹת שָׁבוּעוֹת ◯ לֹא יִשְׁתַּנֶּה כְּלוּם

5. מָה עוֹשֶׂה קוֹנֶה נָבוֹן לִפְנֵי שֶׁהוּא קוֹנֶה?

◯ קוֹנֶה אֶת מָה שֶׁרוֹאֶה רִאשׁוֹן ◯ בּוֹדֵק אִם הוּא צָרִיךְ אֶת הַמּוּצָר וְכַמָּה הוּא עוֹלֶה ◯ קוֹנֶה רַק דְּבָרִים יְקָרִים

6. לְתָמָר יֵשׁ 10 ₪ וְהִיא צְרִיכָה מֻחְבֶּרֶת בְּ-8 ₪. הִיא רוֹצָה גַּם מַדְבֵּקוֹת בְּ-5 ₪. מָה כְּדַאי לָהּ?

◯ לִקְנוֹת קֹדֶם אֶת הַמַּחְבֶּרֶת ◯ לִקְנוֹת קֹדֶם אֶת הַמַּדְבֵּקוֹת ◯ לֹא לִקְנוֹת כְּלוּם

🎟️ **כרטיס יציאה:** מְעִיל בַּחֹרֶף, מַדְבֵּקוֹת. סַמְּנוּ לְיַד כָּל אֶחָד: צֹרֶךְ אוֹ רָצוֹן? כָּתְבוּ לָמָה.

_____

_____

🪞 רפלקציה

מָה לָמַדְתִּי הַיּוֹם עַל צֹרֶךְ וְרָצוֹן?

_____

אֵיךְ עָזַר לִי הַסִּימוּלָטוֹר לְהָבִין חִסָּכוֹן?

מָה הִפְתִּיעַ אוֹתִי?

מָתַי בַּבַּיִת אוּכַל לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּמָה שֶׁלָּמַדְתִּי?

מָה עוֹד הָיִיתִי רוֹצָה לָדַעַת עַל כֻּלָּם?

אני יכול/ה...	בטוח/ה	כמעט	עוד לא
אֲנִי יָכוֹל/ה לְהַבְחִין בֵּין צָרָךְ לִרְצוֹן.			
אֲנִי יָכוֹל/ה לְחַשֵּׁב כַּמָּה שָׁבוּעוֹת צָרִיךְ לַחֲסֹךְ לְמַשֶּׁהוּ שֶׁאֲנִי רוֹצָה.			
אֲנִי יָכוֹל/ה לְהַסְבִּיר מָה עוֹשֶׂה קוֹנֶה נָבוֹן.			